

TRØNDER- TEGL

I juni ble installasjonen Trøndertegl avduket foran Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum. Temaet er mangfoldet i materialbruk i Trondheim og lokal teglproduksjon.

Tekst og foto:
NTNU-studentene Anders Gunleiksrud
og Lars Sebastian Østlie

Det hele startet med en idé om å diskutere hva slags materialer som preger byrommene våre og hva slags materialer som skal gjøre det i fremtiden.

Teglstein er et materiale som har satt betydelig preg på bygningskulturen i Trondheim gjennom mange hundre år. Katedralskolen og Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum i Munkegata, Erkebispesgården, Frimurerlogen, Ila skole samt førti hvelvkjellere skjult under byens gulv er blant mange eksempler på den rike teglsteinarkitektur som finnes i Trondheim.

I noen av bygningene er den bærende konstruksjon i tegl, mens teglsteinen i nyere bygninger som regel brukes som ytterkledning av bærende betongkonstruksjon. Et eksempel på det sistnevnte er Trøndelag Teater.

Av ulike grunner benyttes tegl i mindre grad som byggemateriale enn tidligere. I november 2014 ble landets siste teglverk

Sterkt, vakkert, holdbart og branntrygt: Er tegl i ferd med å forsvinne fra Trondheim, og med hvilke begrunnelser skal andre materialer prege bybildet i fremtiden?

nedlagt, noe som betyr at fremtidens teglbygg mures av importert stein.

Nå er det ikke slik at norsk leire og teglstein har dårlig kvalitet, tvert imot. Norsk leire har et betydelig innhold av jern, til forskjell fra for eksempel danskenes kalkholdige leire som gir gul teglstein, ofte med betydelig lavere trykkstyrke. Den røde norske teglstein er særdeles holdbar og etter manges mening meget vakker.

Er tegl et materiale som er i ferd med å forsvinne fra Trondheim, og med hvilke begrunnelser skal andre materialer prege bybildet i fremtiden?

Lokal ressurs

Målet med prosjektet var å undersøke og drøfte mulighetene som ligger i tegl som et regionalt byggemateriale med

konstruktiv funksjon. Globaliseringen medfører at naturstein importeres fra Kina, glass fra Frankrike, tre fra Sibir og teglstein fra Belgia. Er det en naturlig og selvfølgelig utvikling at teglstein ikke lenger skal produseres i Norge og dermed ikke lenger være et norsk byggemateriale? Er det umulig å både være lokale og globale på samme tid? Vi ønsker å utfordre til refleksjon over disse spørsmålene.

Som et offentlig tilgjengelig prosjekt blir det mulig for folk flest å diskutere dette temaet. Håpet er at alle vil ha en mening om – og påvirkning på – hvordan våre omgivelser blir utformet.

Når man unnlater å bygge med tegl, er det ikke bare et produkt som ikke lenger blir produsert, det er også er håndverk med omfattende kompetanse og erfaring, bygget opp over mange hundre år, som forsvinner.

Nybrent Trøndertegl.
Det siste teglverket i Trøndelag lå i Verdal og var i drift frem til siste halvdel av 80-tallet

Utstilling

Ved egenhendig å produsere teglstein av lokal leire fra Trøndelag ønsker vi å henlede oppmerksomheten på en verdifull lokal ressurs. Leiren ble hentet ut, eltet, banket, tørket og så brent i en vedfyrt mile på Oppigard Havdal i Melhus.

Sammen med tegl fra restlageret til det siste norske teglverket har vi benyttet steinene til å mure opp en installa-

sjon i Trondheim sentrum. Plassen foran Nordenfjeldske Kunsthindustrimuseum var særdeles velegnet for et slikt prosjekt. Her refererer det til historisk og moderne bruk av teglstein med en speiling av både Katedralskolen og Kunsthindustrimuseet.

Med den sentrale plasseringen i byen har det vært mulig å få god dialog med byens befolkning, og vi har hatt mange

Teglproduksjon i liten skala: elting, avforming og brenning

Den midlertidige installasjonen er oppført foran Nordenfjeldske Kunsthistorisk Museum i Munkegata i Trondheim. De fire elementene danner et utstillingsrom som viser frem lokal teglstein og beskriver produksjonen steg for steg. I tre av elementene er det murt med stein fra restlageret til Bratsberg teglverk, det siste teglverket i Norge, som ble nedlagt i 2014. Det siste elementet består av stein som vi selv har eltet, banket og brent, av lokal leire fra Melhus utenfor Trondheim.

gode samtaler under muringen. Mange har lurt på om dette er en permanent konstruksjon, men vi kunne da forklare at ved bruk av kalkmørtel kan installasjonen tas ned og steinene gjenbrukes.

Takk til

- Særkurs ved professor Finn Hakonsen, Institutt for byggekunst, historie og teknologi, NTNU
- Hovedsponsorer for prosjektet: Wienerberger og Weber
- Gårdeier Per Havdal
- Nordenfjeldske Kunsthistorisk Museum